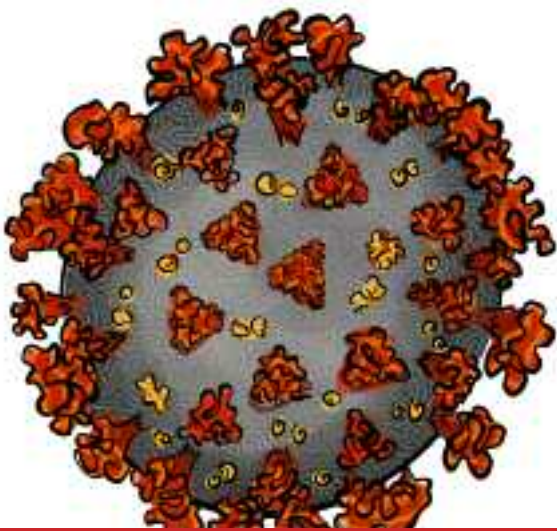

G eandewei

Herkenning in het hiernamaals?

Pastoraat en het coronavirus

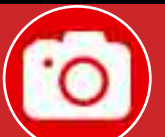

Geloofsgetuige Friedrich
von Bodelschwingh

Protestantse
Kerk

'Mij Dorst' - Johannes 19:28

Column Gryt van der Galiën

Ooit hebben we in de kerk veel rituelen weggedaan.

Wat overbleef was de nadruk op gebed en het g e s p r o k e n woord, zelfs in een rouwdienst.

R o u w e n d e n moesten worden bepaald bij hun eigen sterfelijkheid. Zelden viel de naam van de overledene, die was opgebaard onder een klein raampje mét glas, wat de dood enigszins bij je weg hield. Ze is immers altijd maar een stap bij je vandaan...

In mijn kinderjaren was de dood met geheimzinnigheid omgeven. Wanneer de zwarte koets met paarden langreed voor ons huis, lagen wij als kleine kinderen vol spanning op onze knietjes achter de geraniums. Want welk geheim bevond zich daar achter die zwarte kleden van de koets?!

De laatste jaren zie ik een enorme verschuiving. De dood lijkt veel meer bij het leven te horen. Opbaring gebeurt zo mogelijk thuis, op het eigen bed of in een open kist. Kleine kinderen schilderen kleurig op opa's kist: 'Dag ouwe reus'. Of ze leggen een knuffeltje bij oma, dan is ze straks niet zo alleen. De rouwkaart heeft zelden nog een zwarte rand; veel vaker een bloem, een paard of een fiets. In de kerk brand de Paaskaars. Het Licht van Christus overstraalt de kist en zegt ons dat de dood van gister is.

Er zijn kleurige bloemen en de naam van de overledene wordt veelvuldig genoemd. Het weefwerk van het leven wordt met de genodigden gedeeld en bij God gebracht. Er klinkt muziek, er worden foto's getoond. De geest van de overledene zweeft door de kerk; zelfs in de liederen die we zingen. Ze zetelt zich in de lezingen: 'Mem is hier altijd zo door getroost'.

Maar soms kunnen nabestaanden geen bloem of kaars verdragen. Soms is er geen troost, is de dood bikkelhard en snoert ze ons de mond.

Is er alleen het 'Waarom?' Dan kies je de muziek die je verdragen kan in je verdriet, in de voor jou zinloze verlatenheid. En bij het ontbreken van woorden helpt dan soms 'toch' een ritueel.

Het mag en kan allemaal, want je bent welkom met je klein en groot verdriet ... daar, in het huis van de Levende!

Gryt van der Galiën-Dorenbos
is kerkelijk werker in de
Protestantse Gemeente Trynwâlden

Meditatie Aanhang, meelopers en dwarsliggers

En de Farizeeën zeiden tegen elkaar: 'Je ziet dat we niets bereikt hebben: kijk maar, de hele wereld loopt achter elkaar. (Johannes 12:19, lees ook vanaf vers 12) door ds. Liesbeth Muilwijk

De intocht in Jeruzalem is een overgangsverhaal. Jezus' aardse leven gaat over in het voorbereiden op het leven bij Zijn Vader. Jezus is op weg naar Jeruzalem om met zijn discipelen het Pascha te vieren - het feest dat herinnert aan de bevrijdende uittocht van de slavernij in Egypte. Maar daarna... Velen zullen dat niet geweten hebben. Jezus wel...

Jezus had een trouwe aanhang die bestond uit een kleine vaste kern van discipelen (die niet konden/wilden/durfden te geloven dat Jezus binnenkort op gruwelijke wijze zou sterven) en nog een aantal mensen.

Hij had ook meelopers, een grote massa mensen die oppervlakkig Hem achterna liep vanwege Zijn wonderen, die zij hadden gezien of waarover zij hadden gehoord. Jezus stond op een voetstuk. Maar toen Jezus niet aan hun verwachtingen voldeed, en ze wat werden opgefokt door de geestelijke elite, toen lieten ze Jezus ook zo van Zijn voetstuk vallen - of ze hielpen zelfs trekken. Daar ging echt niet veel tijd overheen. Het is best griezelig hoe snel mensen van stemming kunnen veranderen. Vandaag eet je met ze, maar morgen, als ze de kans krijgen, dan eten ze je op.

Jezus ging dan ook niet echt op in de massa die langs de weg stond te roepen en te wuiven met palmtakken. Hij moet zich ontzettend eenzaam gevoeld hebben. En masse stonden ze langs de kant te roepen: 'Hosanna, gezegend Hij die komt in de naam van de Heer, de koning van Israël.' Nu riepen ze dit, vijf dagen later schreeuwden ze (in het Grieks wordt hetzelfde werkwoord gebruikt voor roepen en schreeuwen): 'Weg met Hem, weg met Hem, aan het kruis met Hem!'

Ze gingen op in de massa(hysterie). Waar stonden ze zelf eigenlijk voor? Zullen ze dat wel geweten hebben?

Jezus had ook tegenstanders, dwarsliggers.. Dat was de kring van geestelijken en hun aanhang. Jezus was in hun ogen iemand die de gevestigde orde onrustig maakte. Hij dacht anders dan de anderen, overtrad zomaar de strakke - dus ook duidelijke - wetten. Jezus was gewoon lastig. En het vervelende was dat Hij ook nogal wat aanhang had. Dit alles bij elkaar deed bij hen een grote wrange vrucht van haat ontkiemen. Een haat die wel heel diep ging. Zij beten zich zo vast aan het anders zijn van Jezus dat ze Hem, bij wijze van spreken, wel dood konden bijten. Maar goed, zij waren geen honden maar beschaafde mensen die precies wisten hoe het hoorde... Een kruisiging was toch gepaster...

Bij de intocht stonden mensen met palmtakken langs de weg. Een palmtak staat voor het teken van overwinning: ze wisten nog niet half welke dubbele lading de betekenis van de palmtak hier had.

Want na zijn kruisiging, zijn dood, stond Jezus na drie dagen op. Zijn overwinning op de dood. De dood is het einde niet. Ook hier kun je het symbool van de palmtak in zien. Zo kun je soms ook een palmtak zien afgebeeld op een grafsteen: 'de dood is het einde niet'. De palmtak, het teken van overwinning: 'Ik ga op in de heerlijkheid in de nabijheid van God en Jezus Christus, die voor mij de dood overwonnen heeft.'

Ds. Liesbeth Muilwijk woont Sint Annaparochie en werkt tijdelijk in de Protestantse Gemeente Dokkum - Aalzum - Wetsens

Bij de schilderijen op voor- en achterpagina

Kunstenaar Jan Kooistra maakte zeven schilderijen naar aanleiding van de zeven zinnen die Jezus sprak aan het kruis. In de aanloop naar Pasen drukt Geandewei de serie *Seven Words* af op de voor- en achterpagina. Als u één van de werken scant met de Geandewei-app, komt u bij een video die Kooistra erbij liet maken. De originele schilderijen zijn 100 bij 150 cm groot. U kunt ze zien in zijn galerie aan Diepswal 3 in Dokkum. www.jan-kooistra.nl

Leesooster

Week 15, 5 t/m 11 april

zondag	Matteüs 21:1-17
maandag	Exodus 13:17-14:14
dinsdag	Exodus 14:15-31
woensdag	Matteüs 26:1-16
donderdag	Matteüs 26:17-75
vrijdag	Matteüs 27:1-56
zaterdag	Matteüs 27:57-66

Week 16, 12 t/m 18 april

zondag	Matteüs 28:1-7
maandag	Matteüs 28:8-15
dinsdag	Exodus 15:1-21
woensdag	Exodus 15:22-27
donderdag	Exodus 16:1-20
vrijdag	Exodus 16:21-36
zaterdag	Psalms 111

Is er herkenning in het hiernamaals?

'Is er herkenning in het hiernamaals?' Het is zo'n vraag die geregeld aan de orde komt. Natuurlijk beseffen we dat alles wat wij over 'boven' (proberen te) zeggen, door ons 'beneden' geformuleerd is. Maar dat wil nog niet zeggen, dat wij er niets over kunnen zeggen. Ik heb eens wat teksten opgezocht die ons wellicht wat kunnen helpen. Dit is wat ik vond.

door Nelleke Berntsen

1 Het 'kennen' wordt door God in alle opzichten heel belangrijk gevonden. We komen het ook overal tegen in Gods Woord. Bijvoorbeeld in Johannes 10:14: 'Ik ken mijn schapen en mijn schapen kennen Mij, zoals de Vader Mij kent en ik de Vader ken.'

God kent ons en wil ook gekend zijn. Nog een uitspraak, deze keer van Paulus in 1 Korintiërs 13:12: 'Want nu zien wij nog door een spiegel in raadselen, doch straks van aangezicht tot aangezicht. Nu ken ik onvolkomen, maar dan zal ik ten volle kennen, zoals ik zelf gekend ben.' Zou dat alleen gelden tussen God en ons als individu?

2 De bijbel vertelt over situaties, bijvoorbeeld de Verheerlijking op de berg (Mattheüs 17:3) waar voor de ogen van Jezus, Petrus, Jacobus en Johannes ineens Elia en Mozes herkenbaar verschenen.

3 Voor ons is het mooiste voorbeeld Jezus, die ons is voorgegaan in een opstanding uit de dood met een onvergankelijk lichaam, zoals Paulus meermalen noemt. Hij is 'de eersteling' van een nieuw soort leven met dit 'eeuwigheidslichaam'. Met dit lichaam kon Jezus alles doen wat Hij daarvoor met zijn vergankelijke lichaam kon. Vis eten bijvoorbeeld (Johannes 21:12). Er waren ook littekens zichtbaar (Joh. 20:27). Maar Hij kon er ook mee door gesloten deuren bij zijn discipelen komen (Joh. 20:19). Met dit lichaam werd Hij herkend tijdens heel zijn veertig dagen durende verblijf op aarde na Zijn opstanding, door meer dan vijfhonderd mensen, schrijft Paulus in 1 Korintiërs 15:6. De situatie dat onder meer Maria eerst niet in de gaten had dat het om Jezus ging bij het graf (Joh. 20:14) heeft waarschijnlijk meer te maken met het volkomen onverwachte ervan, zoals dit ook aan de orde was bij de Emmaüsgangers (Lucas 24:16).

4 Dan is er nog het verhaal waarin Jezus vertelt over de rijke en de arme Lazarus. Deze wordt met naam genoemd (Lucas 16:24) en er is onderling herkenning, ook van Abraham. De rijke kent ook zijn broers nog.

5 In Lucas 20:29 lezen we over de mogelijke situatie dat een vrouw vanwege het zwaagerhuwelijk zeven broers om de beurt als man heeft gehad. 'Wiens vrouw is zij dan bij de opstanding?' vragen enkele Sadduceeërs aan Jezus. Jezus antwoordt, dat er in de komende wereld niet meer gehuwd zal worden en dat zij (in die zin) als engelen zijn. Dat betekent echter niet dat ze niet herkenbaar voor elkaar zullen zijn. Dat zijn de engelen wel. Er is alleen geen seksuele verbondenheid meer (nodig).

6 In Lucas 20:37 vertelt Jezus uitbreider

over de opstanding. Hij zegt: 'dat de doden opgewekt worden, dat heeft Mozes al duidelijk gemaakt in de tekst over de doornstruik, waar Hij spreekt over de Heer als de God van Abraham en de God van Isaäk en de God van Jacob. Hij is geen God van doden, maar van levenden, want voor hem zijn allen in leven.' Dan zijn ze dus herkenbaar.

Oude Testament

Dit zijn enige voorbeelden uit het Nieuwe Testament. De schrijvers daarvan hadden duidelijk – mede door het onderwijs van Jezus – al wat meer kennis over het hiernamaals. Maar er zijn ook uit het Oude Testament wel een paar voorbeelden te noemen.

7 Maleachi 3:23: 'Voordat de dag van de Heer aanbreekt, die groot is en ontzagwekkend, stuur ik jullie de profeet Elia, en hij zal ervoor zorgen dat ouders zich verzoenen met hun kinderen en kinderen zich verzoenen met hun ouders.' Als dat alleen gaat om dan nog op aarde levende mensen is het wel een erg beperkte boodschap/profetie.

8 De profeet Jesaja schrijft over het dodenrijk. Daar is klaarblijkelijk kennis en er zijn daden en gedachten. Bijvoorbeeld 14:9: 'Het dodenrijk beneden is in rep en roer om jou een ontvangst te bereiden: het wekt de schimmen voor je op van alle leiders van de aarde, het laat de vorsten van vreemde volken voor jou opstaan van hun troon. Hoor hoe zij je onthalen: 'Nu ben jij even zwak als wij (...) overwinnaar van alle volken, hoe smadelijk lig je daar geveld. Je zei bij jezelf: Ik stijg op

naar de hemel, boven Gods sterren plaats ik mijn troon (...) Nee! Je daalt af in het dodenrijk in de allerdiepste put.

Deze profetie van Jesaja laat zien dat er een besef was van een dodenrijk met heel verschillende gebieden. Dat wordt ook later bevestigd door de gelijkenis van Jezus over de rijke en de arme Lazarus. Ook de uitspraak van Jezus in Lucas 23:43 gaat over die verschillende gebieden, wanneer Jezus tegen de misdadiger aan het kruis zegt: 'heden zult gij met mij in het paradijs zijn.'

9 Eerlijkheidshalve moet ook een bekende tekst genoemd worden uit Prediker, hoofdstuk 9:5, waar hij schrijft: 'De doden weten niets, er is niets meer dat hun loont, want ze zijn vergeten. Ze nemen nooit meer deel aan alles wat gebeurt onder de zon (...) en vers 10: 'doe wat je hand te doen vindt. Want er zijn geen daden en gedachten, geen kennis en geen wijsheid in het dodenrijk (...)'

Echter, deze teksten zijn enige eeuwen ouder. Ze gaan over praktische levenswijsheid en moreel besef aan deze kant van het leven. Er is hier nog geen kennis van een opstanding tot een nieuw leven. Dit voortschrijdende inzicht is dus later steeds meer aan te wijzen.

Het lijkt mij dat ook het besef van kennen en gekend worden past bij dit voortschrijdend inzicht. Het moge ons bemoedigen!

Nelleke Berntsen uit Leeuwarden is redactielid van Geandewei. Ze gaat vaak voor in kerkdiensten en is gepensioneerd docente levensbeschouwing

De mooiste foto's van Willem Wilstra

Column Jannie Dijkstra

Angst

Angst kennen we allemaal. Het is in principe gezond: een afweermechanisme dat ons beschermt tegen gevaar van buitenaf. Het maakt dat we een veilig heenkomen zoeken bij dreiging. Maar angst door een herinnering maakt dat we verstijven. En angst voor bepaalde situaties (die niet wêrkelijk bedreigend zijn) maakt het lastig om goed te kunnen functioneren. In deze gevallen is angst ongezond.

In januari ben ik op missiereis geweest naar een land waar terroristische aanslagen aan de orde van de dag zijn, ook vlakbij de plek waar ik verbleef. Op een willekeurige ochtend, tijdens een van de bijeenkomsten, vloog een helikopter over. Op zich niet zo bijzonder zou u denken, maar wat is de boodschap als Imena (niet haar echte naam) helemaal verstijft bij het horen van dit geluid, wetende dat er weer ergens een aanslag is geweest en dat deze helikopter de lichamen van de slachtoffers vervoert? Voor ons als team - en voor mij - een verdrietige confrontatie met de werkelijkheid. Dood en verderf, mensen als Imena die moeten vluchten om een veilig heenkomen te zoeken, of zelfs zonder enige zekerheid en gerustheid hun land moeten verlaten... angst voor het onbekende. We kunnen stellen dat angst er eigenlijk voor zorgt dat we iets niet durven los te laten, of neer te leggen in de handen van God. We zien en geloven dan niet dat Hij overal is en willen alles op eigen kracht doen.

In Spreuken is God heel duidelijk. Hij strooit daar met angst, al datgene dat er met ons kan gebeuren wanneer we niet naar Zijn Woorden luisteren, wanneer we niet op Hem vertrouwen. Maar wat er gebeurt als we ons wêl richten op God, staat er letterlijk in het Hebreeuws zo mooi;

'Maar (wie) hoort naar Mij zal wonen in zekerheid en gerust (zijn) zonder de verschrikking van kwaad.' Spreuken 1:33

Laten we ons richten op de gezonde angst voor God, ingegeven door de Heilige Geest, zodat we mogen weten wie God is in relatie tot ons mensen. Angst in de vorm van eer, ontzag, respect, verwondering en aanbidding. Want het is God van Wie we alles van mogen en kunnen verwachten, door Christus zijn Zoon!

Waar gaat u met uw angsten naartoe?

www.jannieinmission.com

Byldspraak - Willem Wilstra Nije profeten

It ferbûn mei Noach - Genesis 9: 11b: Nea sille alle wêzens wer troch in wetterfloed útroege wurde. Der sil tenei net wer in flood komme dy't de ierde ferdjerre sil.'

12: God sei: Dit is it teken fan myn ferbûn dat Ik set tusken My en jimme en alle libbene wêzens by jimme, foar altyd, alle geslachten troch. Ik haw myn bôge yn 'e wolken set. Dy sil in teken wêze fan it ferbûn tusken My en de ierde.'

Ik haw it ferhaal fan Noach nochris lêzen om seker te witten wat ûs boppe de holle hinget. Ik moat earlik bekenne, dat ik frijwat skeptysk wie omtrint al dy útspraken fan wittenskippers en opinskriuwers oer de seespiegelstiging. Gelokkich wit net ien oft it no tsien sentimeter of tsien meter wurdt, mar dat wy wach bliuwe moatte is seker. Want Nederlân hjit net foar neat sa...

It moat gjin panykskopperij wurde sadat wy dingen dogge dy't letter oerstallich blike. De skeppe hoecht no noch net yn 'e grûn, mar lit it regear mar fêst foar sokke wurken sparje. Komt de need oan 'e man, dan binne ûs dikebouwers der wol klear foar. Mar... wy binne net allinne op 'e wrâld, der binne mear polders.

Genesis 8:22: Salang't de ierde bestiet sille tenei siedzjen en rispjen, kjeld en hjitte, simmer en winter, dei en nacht noait wer ophâlde.

Ik sjoch it posityf yn, der is in HOOPFOLLE TAKOMST

Coronacrisis Welk pastoraat kan nog wel?

Pastoraat is zorg en aandacht geven aan een ander. En dat op zo'n manier dat die ander iets van geloof, hoop en liefde ervaart zoals we die in de kerk met elkaar delen. Dat pastoraat staat onder druk bij de coronacrisis. Want allerlei vanzelfsprekende vormen van contact zijn niet meer mogelijk. Wat is van belang in het pastoraat? En welke vormen van pastoraal contact zijn mogelijk? Wat is van belang in het pastoraat bij de coronacrisis?

door dr. Theo Hettema

De vier B's

In tijdens van crisis en grote verandering komen allerlei verwarrende gevoelens naar boven, die je kunt scharen onder de vier B's: bang, bedroefd, boos en blij.

Mensen zijn bang omdat er veel vragen zonder geruststellend antwoord zijn: wie kan er voor mij boodschappen doen? Kan ik nog wel eten kopen? Kan ik de medicijnen blijven krijgen die ik nodig heb? Is er voor mij straks nog wel thuishulp? Wanneer kan ik naar het ziekenhuis voor onderzoek of een uitgestelde behandeling?

Mensen voelen zich bedroefd: ik ben verdrietig omdat ik niet naar mijn moeder in het ziekenhuis kan of naar mijn opa in het verpleegtehuis, terwijl ik weet dat een bezoekje zo nodig is.

Soms voelen mensen zich boos: op andere landen, op groepen in de samenleving, op de regering, op de kerk, op God... En soms is er ook een gevoel van blijdschap: nu hoef ik niet naar school, nu kan ik eindelijk de zolder eens opknappen, eventjes geen files. En daar kun je je weer voor schamen.

Gevoelens benoemen

Voor al die verwarrende gevoelens, zowel bij jezelf als bij degene met wie je spreekt, geldt: ze negeren of veroordelen helpt niet. Gevoelens zijn er nu eenmaal en duiken juist op wanneer je ze opzij schuift. Het is beter om gevoelens te benoemen. Dat maakt ze niet groter en niet kleiner dan ze zijn. Dus stel vragen als: hoe voelt dat voor u? Wat gaat er in u om?

En probeer na het benoemen van gevoelens te vragen naar de mens achter de gevoelens, met waarden, een droom van wat belangrijk is voor iemand, een mens met geloof, hoop en liefde ook. Hoe kan iets daarvan gestalte krijgen? Wie of wat kunnen daarbij worden ingeschakeld? En wat kun je daar als pastor/bezoekmedewerker in betekenen of bemiddelen?

Wegblijven

Wanneer u als pastor/bezoekmedewerker verkouden bent, niest of hoest, ook al heeft u geen koorts, moet u wegblijven bij kwetsbare mensen. En dat is een grotere groep dan u misschien denkt. Ook al vindt u het zelf verantwoord, u zadelt hen op met onzekerheid en ze voelen zich vaak niet in de positie om nee te zeggen, terwijl ze dat wel zouden willen. Neem dus zelf die verantwoordelijkheid.

Wanneer er wel een persoonlijk bezoek is, houdt u dan aan de voorgeschreven regels: anderhalve meter afstand, niezen in de elleboog, geen handdruk en goed handen wassen.

Wat kan nog wel?

Een kaartje in de brievenbus. Een mooie kaart met een bemoedigende krabbel, een mooie tekst.

Berichten/chatdiensten. Met sms, Messenger, Whatsapp of andere chatdiensten kunt u berichten sturen. Mensen kunnen even nadenken over wat ze zeggen en wanneer ze reageren, dat verdiept het gehalte van het gesprek.

Skype, Facetime en andere videodiensten. Ideaal omdat u ook iemand kunt zien.

Vooral de jongere generatie is er bedreven mee. Met iedere smartphone kunt u contact leggen en laten zien dat u iemand aandacht geeft. Zorg voor oortjes of een headset en een achtergrond die niet te veel afleidt.

Telefooncirkel. Pastoraal contact kan zich afspelen binnen een groep, bijvoorbeeld een maaltijdgroep, een Bijbelkring, een gespreksgroep. Laat mensen elkaar bellen en spreek daar indien mogelijk een vast moment/dagdeel voor af. Daarvoor kunt u een telefoonboom maken

Een Whatsappgroep (of andere berichten-dienst). Zo'n groepsapp is ideaal voor het plaatsen van kleine berichten of pastorale bemoediging, delen van voorbeden en meeleven. Sommige voorgangers plaatsen een regelmatige een bemoedigende kleine videoboodschap of ingesproken geluidsbestand in whatsappgroepen.

Een pastoraal moment in het kerkgebouw (of in een wijkcentrum). Er zijn gemeenten die overdag hun gebouw openstellen voor inloop, gelegenheid om stil te zitten, te bidden, een kaarsje aan te steken en mogelijk een individueel gesprek te hebben.

Schrijf een pastorale brief naar de gemeentelieden met praktische informatie, pastorale/diaconale contactgegevens en een kleine bemoediging.

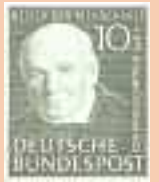
Zorg voor duidelijke pastorale elementen in de viering die je mogelijk uitzendt via kerkomroep of internet. Benoem gevoelens in gebed en voorbede, denk pastoraal in je liedkeuze en verwoording in liturgie en verkondiging.

dr. Theo Hettema is wetenschappelijk beleidsmedewerker pastoraat bij de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk

Geloofsgetuige

Friedrich Christian Carl
von Bodelschwingh

'We kunnen helpen om plekken te scheppen waar het licht-schijnsel van de hoop het donker van de aarde binnen valt'

* 6 maart 1831, Tecklenburg
† 2 april 1910, Bielefeld-Bethel

De naam Von Bodelschwingh is onlosmakelijk verbonden geraakt met de zorg voor epileptici als belangrijk onderdeel van 'Inwendige Zending'. Zijn werk werd een stimulerend voorbeeld voor de gehandicaptenzorg als onderdeel van de protestantse diaconale arbeid, ook elders.

Friedrich sr. kwam uit een vooraanstaande Westfaalse familie. Zijn vader was minister geweest en zelf was hij speelmakeraad van de latere keizer Frederik III. Hij wilde mijnbouw studeren, maar het werd een hogere landbouwopleiding. Als opzichter zag hij vervolgens de armoede van de landarbeiders. Hij voelde daardoor roeping voor missionair werk. Zijn ouders vonden dat hij dan eerst theologie moest studeren. Na afronding van zijn predikantsopleiding werd hij voorganger van een Duitse gemeente in Parijs, waar veel Duitse arbeiders werkzaam waren. Hij stichtte er een kerk en een school. In 1872 volgde zijn benoeming als hoofd van de protestantse stichting 'Bethel' in Bielefeld die sinds 1867 epileptici huisvestte. Onder zijn leiding werd het werk enorm uitgebreid. Het ging ook allerlei andere handicaps omvatten. 'Bethel' werd de grootste diaconale onderneming in Europa.

Von Bodelschwingh stichtte ook een spaarbank om de armen te helpen huiseigenaar te worden, en een vakantiekolonie op het eiland Amrum. Zijn kwaliteiten als geldwerver bezorgden hem de bijnaam 'de meest succesvolle bedelaar van Duitsland ooit'. Hij sloeg graag nieuwe wegen in en had al in 1886 een telefoon. Een belangrijke noviteit was de kledinginzameling die hij op touw zette. Niet alleen konden de goeude burgers zo hun afdankertjes een tweede leven bezorgen - en zichzelf een goed gevoel - de armen kregen zo werk in het inzamelen, herstellen en verkopen van tweedehands spullen. Zulke 'Brockensammlung' heeft met de verspilling van de moderne consumptiemaatschappij en de druk op het milieu alleen maar aan belang gewonnen.

Zijn zoon Friedrich, 'Fritz', kreeg na hem de leiding over 'Bethel'. Uit respect voor zijn ouders gaf hij weeskinderen van wie de geboortedag niet bekend was als verjaardagsdatum 6 maart voor de jongens en 20 februari voor de meisjes. Fritz kreeg te maken met de nazipolitiek van gedwongen sterilisatie en 'euthanasie' op 'onwaardige levens'. Hij weigerde zijn bewoners uit te leveren en wist mede dankzij zijn internationale reputatie het uitroeien van 'Bethel' te voorkomen. De Bethel-stichting helpt nog altijd meer dan 14.000 mensen. Harmen Jansen

Verhalenwedstrijd 50 jaar Alde Fryske Tsjerken Kinderperspectief

De winnende inzending van de verhalenwedstrijd bij 50 jaar Alde Fryske Tsjerken, een samenwerking van deze stichting, het *Friesch Dagblad* en *Geandewei*, is het verhaal *Kinderperspectief*.
door Edy Hoekema-Mennes

We zijn met de fiets gekomen, mijn vader en ik.

Ik bij hem achterop, met mijn benen wijduit langs de fietstassen en mijn handen in zijn jaszakken. Eigenlijk mag je niet naar de kerk fietsen, maar mijn vader is organist en dan mag het wel.

We gaan naar binnen door de smalle achterdeur naast de kosterwoning. Hier mogen geen gewone mensen komen. Het ruikt er naar bloemkool, ajakkes! Ik hoop niet dat wij dat vanmiddag ook eten.

Mijn vader klimt over de smalle wenteltrap naar boven. Zijn tas in zijn ene hand; met zijn andere hand opent hij het luik naar de orgelzolder. Als ik ook boven ben, laat hij het zware luik met een klap weer op zijn plaats vallen.

Hij schuift de donkerhouten orgelbank op, knipt de lamp aan en haalt de handle van de motor naar beneden. Achter het schot begint een zacht gezoem. Ik schuifel achter hem langs naar mijn plek aan de andere kant van de orgelbank. Hier zit ik iedere zondagmorgen. Het is er lekker warm en schemerig. Er staat een klein bankje en daar leg ik de teken-spullen op die mijn vader in zijn orgeltas had meegenomen.

Ik ga een extra mooie tekening voor mijn moeder maken, want zij is over een paar dagen jarig. Door de gaatjes van het schot kan

ik de kerk in kijken, maar ik mag er niet mijn neus of vingers doorheen steken. Dan kunnen de kerkgangers mij zien en dat mag niet. „Stil zijn hoor!”, fluistert mijn vader. Dat zegt hij iedere week.

Na een tijdje komt de dominee binnen. Ik geef mijn vader een seintje dat hij moet stoppen met spelen. De dominee loopt stap voor stap de preekstoel op en begint dan te bidden; heel langzaam, het galmt door de kerk. Eigenlijk moet je nu je ogen dicht-doen en je handen vouwen. Maar als niemand je ziet dan hoeft dat niet.

Mijn vader heeft de psalmen en gezangen die de dominee tijdens de dienst opnoemt altijd op een briefje staan. Dan kan hij ze alvast opzoeken. Ik mag dat ook wel eens doen en alvast de volgende psalm klaarleggen.

Wanneer hij speelt heeft hij zo'n speciaal orgelgezicht. Zo kijkt hij thuis nooit. Hij moet ook veel met zijn voeten spelen; dan kijkt hij

naar beneden of ze wel goed terecht komen. Daar is hij aan gewend, dus meestal gaat dat prima. Ik hoor tenminste niks raars.

Als de preek begint, komt mijn vader bij me zitten en geeft me drie pepermuntjes. „Niet krakken hoor”, fluistert hij. Het duurt altijd erg lang voordat de dominee 'Amen' zegt en de mensen weer mogen hoesten. Gelukkig kan ik dan ook lekker lang doorgaan met tekenen, want niemand kan me hier zien.

Na de dienst vraagt mijn vader, al orgelspelend: „Kijk jij eens even. Staat er bij de deur nog iemand te luisteren of zijn ze allemaal al weg?”

Als de kerk leeg is, ruimen we alles weer op; boeken en tekeningen in de grote tas, de motor uit, de lamp uit. Beneden in het domineeskamertje rammelt er nog iemand met geld. Gelukkig hoeven wij nooit wat te betalen.

Uit het juryrapport

De auteur schrijft over hoe ze met haar vader, organist in de kerk, meegaat naar een dienst. De gebruiken van vader en dochter, zoals drie pepermuntjes tijdens de preek en vader die 'niet krakken hoor' fluistert, de observaties, zoals vaders orgelgezicht – 'zo kijkt hij thuis nooit' en de eigen kinderwereld buiten beeld van de kerkgangers, spreken tot de verbeelding. De jury kiest unaniem voor dit verhaal als winnaar: een ontroerend verhaal, je ziet het voor je, je voelt met het kind mee. Ook over de stijl is de jury enthousiast: er zitten prachtige zinnen in, zoals 'Eigenlijk mag je niet naar de kerk fietsen, maar mijn vader is organist en dan mag het wel.'

Edy Hoekema-Mennes leest haar winnende verhaal voor. Foto: Alde Fryske Tsjerken/Jan de Boer

Verhalenwedstrijd levert bijna 100 inzendingen op

Eind november verscheen in Geandewei het Friesch Dagblad een oproep om persoonlijke verhalen over 'Mijn kerk en ik' in te sturen, ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de stichting Alde Fryske Tsjerken. 91 auteurs gaven gehoor aan die oproep, zij stuurden samen ongeveer honderd verhalen en één gedicht in.

Een jury bestaande uit Janny van der Molen, schrijver van verhalende non-fictie, Anders Rozendal, auteur van Friese verhalen, waarnemend directeur Gerko Last van Alde Fryske Tsjerken en hoofdredacteur Ria Kraa van het Friesch Dagblad beoordeelde alle verhalen. Ze toonden zich allereerst blij met de grote opbrengst aan verhalen. Van der Molen: „Daarbij geven veel mensen ook nog eens in de inleiding aan dat ze twijfel voelden of ze hun verhaal wel zouden opschrijven en insturen. Dat betekent dat er nog veel meer mensen over hebben nagedacht. Misschien zijn er nog veel meer verhalen wel opgeschreven, maar niet ingezonden.”

Veel van de verhalen zijn heel persoonlijk, viel Rozendal op: „Bij sommige vraag ik me zelfs af of je ze wel kunt publiceren. Zijn ze niet té persoonlijk?” „Ik vind dat ze allemaal prachtig zijn, en dat ze in principe allemaal gepubliceerd kunnen worden”, reageert Kraa. „Juist ook de persoonlijke verhalen: het zijn soms echt getuigenissen, dat maakt het zo mooi en herkenbaar.”

In de oproep om verhalen in te zenden waren geen strenge eisen of randvoorwaarden opgesteld: geen beperking in lengte of subthema. De jury is het erover eens dat het niet om stilistische kunde gaat: „Sommige verhalen zijn qua taal heel sterk, maar dat is niet doorslaggevend. Het gaat ook om het persoonlijke aspect. We hebben de mensen gevraagd naar hún verhaal van de kerk. Daar beoordelen we de inzendingen op.”

De ingezonden verhalen beslaan de volle breedte van het kerkelijke leven: het gaat over het leven in en om de kerk, er zijn vele kleine of grootse herinneringen, maar ook beschrijvingen van ontmoetingen die vreugde, verdieping, troost en soms ook twijfel hebben gebracht.

De jury heeft uiteindelijk één winnaar gekozen, met daarnaast acht eervolle vermeldingen. Het winnende verhaal leest u op de pagina hiernaast, Geandewei plaatst in de loop van dit jaar nog enkele andere verhalen.

met dank aan Jan-Auke Brink

Coronacrisis

Handreiking voor het jeugdwerk

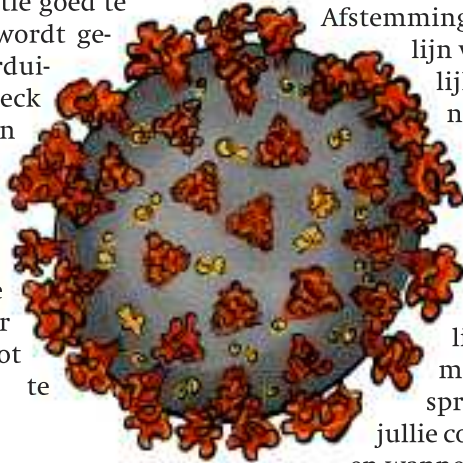
Speciaal voor de professionals en vrijwilligers actief in het jeugdwerk biedt Jong Protestant een handreiking aan hoe om te gaan met deze bijzondere situatie richting kinderen, jongeren en hun ouders.

Neem de vragen serieus

De jeugd en hun ouders zullen verschillend op deze bijzondere situatie reageren. De vragen die ze hebben en stellen kunnen dan ook heel divers van aard zijn. Zaak is om als jeugdwerkleiding al deze vragen serieus te nemen, goed te luisteren en door te vragen. Zodoende kan ook de vraag achter de vraag ontdekt worden.

Antwoorden en reacties geven

Wees je ervan bewust dat de jeugd en hun ouders verschillend kunnen denken over de achtergronden en gebeurtenissen rondom het coronavirus. Deze zienswijze zal doorklinken in de vragen die ze stellen en de meningen die ze ventileren. Probeer als professional of vrijwilliger in eerste instantie goed te luisteren naar wat er wordt gezegd, stel eventueel verduidelijkingsvragen en check door het gesprek samen te vatten of je de vraag/mening goed hebt begrepen. Wees terughoudend en zorgvuldig in het geven van je eigen zienswijze, probeer liever om samen tot (nieuwe) inzichten te komen.

Corona en Bijbel

De ontwikkelingen rondom het coronavirus roept natuurlijk ook bij de jeugd veel levens- en geloofsvragen op. De ene zal proberen troost en houvast te zoeken in de Bijbel en gebed. De ander zal juist kritische vragen stellen over God en de Bijbel. Beide reacties zijn denkbaar, sluit aan bij wat de jeugd rondom dit gebeuren inbrengen en ventileren. Probeer vooral troost en hoop voor de toekomst te bieden, maak hiervoor gebruik van de inhoudelijke werkvormen die Jong Protestant aanbiedt.

Contact met jouw groep

De vraag is of het de komende tijd onder deze omstandigheden nog wenselijk is om als groep fysiek bij elkaar te komen. Verstandig is om dit vooraf met alle betrokkenen (jeugd/ouders, kerkenraad, teamleden) goed af te stemmen. Bedenk dat ook andere vormen van contact mogelijk zijn, te denken valt aan: Whatsapp, Facebook, Skype, of een live-videoverbinding die je kan opzetten via diverse andere kanalen. En 'ouderwets' bellen met de jeugd is natuurlijk ook mogelijk.

Contact met ouders

Stel ouders altijd op de hoogte van de besluiten die genomen worden en de impact daar-

van op jullie jeugdgroep. Doe dit zo spoedig mogelijk en waar mogelijk na overleg met de jeugdouderling/kerkenraad en het team. Ook de manier van communiceren is hierbij belangrijk. Houd de boodschap neutraal en vermijd persoonlijke meningen. Houd je hierbij zoveel mogelijk aan de algemene richtlijnen en adviezen die verstrekt worden door de kerkenraad van je gemeente en de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk. Waar vragen komen, geef antwoord vanuit wat is en afgesproken. Ga niet speculeren en in op 'wat als...' vragen. Verwijs indien nodig door naar iemand van de kerkenraad, bijvoorbeeld de jeugdouderling, als het buiten jouw invloedssfeer of expertise ligt.

Contact met de kerkenraad

Afstemming met de kerkenraad over de lijn van de gemeente is noodzakelijk, zodat je als jeugdleiding niet los komt te opereren van de gemeente. Denk ook na, vanuit jullie kennis en ervaring met de jeugdgroep, over welke impact de besluiten hebben op jullie als team, de ouders en natuurlijk de jeugd zelf. In de afstemming met de kerkenraad, bespreek ook op welke manier jullie communiceren. En wie dat doet en wanneer.

Contact met het jeugdteam

Net als bij de andere betrokkenen is het ook noodzakelijk om als jeugdteam deze bijzondere situatie te bespreken. Het is goed om dit voorafgaand te doen aan het contact met de kerkenraad en zeker voorafgaand aan het contact met de jeugd en hun ouders zelf. Zo voorkom je dat er meerdere (wellicht) tegenstrijdige berichten naar buiten toe gecommuniceerd worden. Mocht er binnen het team nu geen consensus zijn over hoe om te gaan met deze situatie dan is het goed om daarbij contact te leggen met de kerkenraad om te horen hoe die tegen de situatie aankijkt.

Alternatief voor de periode zonder activiteiten

De activiteiten voor het jeugdwerk zijn gedeels stil komen te liggen. Het is wel goed om op een of andere manier in contact te blijven met de jeugd van je activiteit. Dit kan vooral via social media, maar maak ook gebruik van andere middelen die hiervoor geschikt zijn. Vang zo ook de signalen op die de jeugd afgeeft in deze toch wel bijzondere tijd waarin angst en eenzaamheid een rol spelen.

[jongprotestant.protestantsekerk.nl/
programma/coronavirus/](http://jongprotestant.protestantsekerk.nl/programma/coronavirus/)

Het is volbracht!
(Johannes 19;30a)

De gebroeders
Wierda

Bonhoeffer
en Mozes